

La STC 132/2019, sobre el llibre sisè del Codi civil de Catalunya en matèria d'obligacions i contractes (II). Nota sobre la sentència

Per: M. del Carmen Gete-Alonso, 04/03/2020

La sentència objecte de comentari és d'enorme rellevància per al dret civil català perquè legitima la competència de la Generalitat de Catalunya per legislar sobre el seu dret civil, perquè canvia la doctrina sobre el "desenvolupament" que ha professat el Tribunal Constitucional fins ara, i per l'intent d'aproximació a "les bases de les obligacions contractuals".

Aquesta resolució (ponent Antonio Xiol Rius) resol el recurs d'inconstitucionalitat interposat pel Govern de l'Estat el 22 de maig de 2017 contra determinats articles de la Llei 3/2017, de 15 de febrer, del llibre sisè del Codi civil de Catalunya. El recurs (2557- 2017) impugnava: a) l'article 3, en què es dona nova redacció (*sic*) al contracte de compravenda i el de permuta; b) l'article 4, que aprova les seccions segona i tercera del capítol II del títol II del CCC i dona nova redacció (*sic*) als articles 622-21 a 622-42, sobre el mandat i la gestió d'afers aliens sense mandat, i c) l'article 9 que introdueix la disposició transitòria primera sobre el règim temporal del contracte de permuta i compravenda.

S'entén "[...] que *excede* de la competencia para la conservación, modificación y desarrollo del derecho civil propio, atribuida a la comunidad autónoma de Cataluña en el art. 129 de su Estatuto de Autonomía (en adelante, EAC), vulnerando con ello la competencia exclusiva del Estado sobre legislación civil ex art. 149.1.8ª CE".[\[1\]](#)

Les argumentacions esgrimides són, sintèticament: l'excés de competència, la manca de connexió de la regulació amb institucions civils pròpies, la vulneració dels límits de l'article 149.1.8ª CE, en concret, l'ordenació dels registres públics (el procediment notarial del pacte de condició resolutòria), les bases de les obligacions contractuals i del principi d'unitat de mercat (matèria mercantil, contractes de consum).

La sentència estima parcialment el recurs: declara la inconstitucionalitat de l'apartat 3 de l'article 621-54 CCC pel que fa al procediment notarial de la condició resolutòria, però desestima la resta, de manera que reconeix (en els seus fonaments jurídics) la competència per regular els contractes.^[iii] Acompanyen la sentència 4 vots particulars signats per 5 magistrats dissidents.^[iii]

En aquesta nota no és possible tractar totes les qüestions. Exposaré la interpretació de la competència per a legislar en matèria contractual i l'aproximació a les bases de les obligacions contractuals. Finalment, faré referència a la norma declarada inconstitucional.

LA COMPETÈNCIA DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA CATALANA PER LEGISLAR EN MATÈRIA DE CONTRACTES

Convé recordar que en el moment de legislar sobre matèria contractual (el llibre VI) sempre ha planejat l'espasa de Dàmocles dels límits establerts en l'article 149.1.8ª CE i, especialment, les bases de les obligacions contractuals reservades "en todo caso" a la legislació estatal. Un risc sobre el qual havien alertat, amb fonamentacions discutibles,^[iv] varis grups parlamentaris que vaticinaven la total nul·litat de la Llei projectada. Per fortuna no s'ha complert la profecia (amença); ans al contrari: la competència s'ha afermat i és d'esperar que, després d'aquesta sentència en un futur pròxim, s'arribi a completar el llibre VI amb tranquil·litat.

El recel estava fonamentat atesa la trajectòria de les sentències constitucionals pel que fa al significat i l'abast de la competència sobre el "desarrollo" de l'article 149.1.8ª CE. Des de 1978 la competència esmentada ha estat objecte de diferents tesis. Segons les tesis autonomistes, la competència abraça tota la matèria civil, excepció feta de les reservades a l'Estat. Davant d'aquestes, les restrictives només admeten que la competència es cenneix al dret propi existent al moment de la vigència de la Constitució, circumscrit a l'escrit i els costums provats. Entre les anomenades intermèdies es situa la doctrina de les *instituciones conexas*, que és la que, des de la STC 88/1983 fins ara, regia en les sentències del TC. Conforme a aquesta tot el desenvolupament de noves regles del dret civil propi ha de tenir connexió amb institucions civils preexistents, s'ha de provar la vinculació^[v] per justificar el creixement, una línia de continuïtat que es predica del dret existent en el moment anterior a la CE. En tot cas el creixement de la legislació civil autonòmica no és il·limitat, la connexió exigida és molt estricta, de vegades quasi literal.

Com a conseqüència d'això, no és estrany que tant el preàmbul del llibre VI i en particular les al·legacions del Parlament de Catalunya,^[vi] com les que va fer el Govern català,^[vii] posin especial cura a l'hora d'enumerar les connexions dels contractes impugnats amb institucions pròpies, històriques i vigents en la Compilació. També, la STC que es comenta, tot i que canvia la doctrina, fa una anàlisi curosa i justifica el reconeixement de la competència en aquests precedents i raonaments, reconeixement que es fa en especial en els fonaments jurídics 4 i 5. Quina és la interpretació del ponent?

Fent una anàlisi de l'article 149.1.8ª, expressa:^[viii]

1. que el concepto constitucional de *conservació* “[...] permite la asunción o integración en el ordenamiento autonómico de las compilaciones y otras normas derivadas de las fuentes propias de su ordenamiento y puede hacer también viable, junto a ello, la formalización legislativa de costumbres efectivamente vigentes en el propio ámbito territorial”

2. que la *modificació* “[...] puede implicar no solo la alteración y reforma del Derecho preexistente, sino, incluso, de las reglas contenidas en el mismo”. I, finalment,

3. que la noció de *desenvolupament* “permite una ordenación legislativa de ámbitos hasta entonces no normados [...] pues lo contrario llevaría a la inadmisibile identificación de tal concepto con el más restringido de modificación”.

Per acabar declarant que “existe, por lo tanto, *un reconocimiento constitucional de la labor autonómica de actualización de los Derechos civiles existentes en el territorio nacional que lleva consigo su*

**La sentència reconeix la competència
de la Generalitat per legislar sobre el seu
dret civil, amb el corresponent ‘creixement
orgànic’**

«*crecimiento orgánico*», pues sin capacidad de crecimiento, actualización e innovación las instituciones jurídicas pierden su razón y es indudable, por lo demás, que tal reajuste debe acometerse de conformidad con la norma estatutaria, que es la que establece el alcance de las propias competencias, siempre dentro de los límites dispuestos en el art. 149.1. 8ª CE”.[\[ix\]](#)

Aquest creixement orgànic, en *nova doctrina*[\[x\]](#) comporta, a tenor del que es llegeix en els seus fonaments:

a) Que la vinculació a les normes i institucions pròpies (la connexió) no ha de ser rígida. És a dir que només es refereix a les institucions contingudes en la Compilació de 1960 o altres normes de l'ordenament, sinó que és la que es pot establir amb el sistema normatiu i els seus principis.

b) Que la connexió s'ha de fer amb el conjunt de les institucions i del dret, tant el preexistent al temps de l'entrada en vigor de la Constitució, com les institucions regulades posteriorment i el dret desenvolupat en l'exercici de la competència legislativa civil (*ex art 149.18ª CE*).

Perquè, es constata que:[\[xi\]](#)

“[...] dicha conexión ha de efectuarse con el conjunto del *Derecho preexistente, tanto el vigente al tiempo de entrada en vigor de la Constitución, como con las instituciones reguladas posteriormente al amparo del art. 149.1.8 CE*, porque los ordenamientos jurídicos civiles son el resultado de una evolución legislativa larga y pausada y *no pueden ser entendidos como un simple conjunto o*

recopilación de normas e instituciones aisladas y asistemáticas, sino, por el contrario, deben contemplarse como verdaderos sistemas normativos cuyas reglas y principios están racionalmente enlazados entre sí [...]".

"Por ello hay que destacar que en *la noción de conexión* que este Tribunal exige para reconocer la competencia legislativa autonómica en materia de Derecho civil *prima el carácter de suficiencia*, lo que significa que para comprobar si existe o no vinculación entre las nuevas normas y el ordenamiento jurídico autonómico no es necesario relacionarlas con instituciones concretas ya reguladas, sino que *es suficiente con que tal unión o trabazón exista con el conjunto de las instituciones preexistentes, con su sistema normativo y con los principios que lo informan* (STC 95/2017, de 6 de julio, FJ 4). En tal sentido, asiste la razón a la Generalitat cuando afirma que no se puede limitar la competencia en materia civil de la comunidad autónoma a la conservación, modificación y desarrollo solo de lo previsto en la Compilación de 1960, sino que *podrá ir referida al Derecho civil catalán en su conjunto*".

"[...] si se vetara a la comunidad autónoma la posibilidad de incorporar nuevas normas a su ordenamiento jurídico civil con base en la ausencia en la originaria compilación de 1960 de una previa regulación de cualquiera de las instituciones civiles, *se estaría restringiendo injustificadamente su competencia legislativa y reduciendo el papel del legislador autonómico al de mero conservador de normas antiguas* y, quizá por el paso del tiempo, obsoletas y disfuncionales, *cuando la propia Constitución le reconoce y garantiza la posibilidad de alcanzar los tres objetivos deseables para cualquier ordenamiento jurídico, que se cifran no solo en su conservación y modificación, sino también en su desarrollo*".[\[xii\]](#)

Pel que concerneix la competència en matèria del contracte de compravenda de consum, és molt instructiu el recordatori (fonament jurídic 2) que "[...] resulta indiscutible que el art. 51 CE no puede conceptuarse como norma competencial",[\[xiii\]](#) que les normes de consum poden ser civils, mercantils, administratives i processals, i que la posició de la part consumidora en el contracte de compravenda és la dada jurídica que determina el seu caràcter civil, que preval sobre el mercantil (art. 326 CCom) que es refereix a la compravenda professional.[\[xiv\]](#) No obstant, o precisament per aquesta caracterització, opera també per a aquests contractes el límit de les bases de les obligacions contractuals.[\[xv\]](#)

La doctrina de la connectivitat s'ha d'entendre, a partir d'aquesta sentència, en el sentit més ample possible. En efecte, s'ha de provar l'existència d'una línia de continuïtat amb el dret històric, si és així; però quan es tracta d'actualitzar el dret s'ha de partir del concepte d'ordenament civil propi. És el que anomena sistema normatiu compost per les regles i principis propis sigui quina sigui la data de començament de la vigència.

LES BASES DE LES OBLIGACIONES CONTRACTUALS

Què i quines són "las bases de las obligaciones contractuales" de l'article 149.1.8ª CE és el problema concret afegit. Tant pel que afecta els contractes en general com els de consum. Succeeix, com s'encarrega de recordar el ponent de manera insistent, que aquestes no estan regulades en la legislació estatal, ni

tampoc s'han establert (legislat) formalment. Així mateix, la copiosa literatura jurídica sobre aquestes no ha aconseguit, de moment, incitar a la seva regulació i les opinions són variades; la qual cosa, però, no l'impedeix avançar en la labor de configurar, per primera vegada, el criteri de la majoria sobre elles, al qual dedica el fonament jurídic 6.[\[xvi\]](#) S'agraeix l'esforç que —avanço— no evita la crítica.[\[xvii\]](#)

Abans de fer un repàs a la variada panoràmica que ofereix la sentència en l'aproximació a aquestes bases, convé remarcar que *l'excursus* no implica, en cap cas, que els preceptes del llibre VI impugnats, *rectius*, el contingut de regulació afecti, sigui o pertanyi a les bases de les obligacions contractuals.

Tal com es planteja la qüestió, cal prestar atenció al tipus de competència (exclusiva, concurrent, compartida) concernit, punt en el qual es detecta una novetat (durament criticada en els vots particulars). A la situació: desenvolupament del dret civil propi – reserva estatal de les bases de les obligacions contractuals, s'apliquen els conceptes de legislació bàsica i legislació de desenvolupament, equiparant bases a legislació bàsica.

En efecte, doncs, es qualifica com una *competència material compartida* en la qual la legislació estatal és la bàsica (això són les bases) que l'autonòmica procedeix a desenvolupar.[\[xviii\]](#) En aquest punt no és encertada la sentència, malgrat que ho sigui el resultat, ja que la competència en legislació civil és exclusiva, la reserva estatal de les bases de les obligacions contractuals és límit, no legislació bàsica que s'hagi de desenvolupar. És diferent de la situació que existeix entre la legislació bàsica, per exemple, la sanitària, que desenvolupa la comunitat autònoma. La regulació dels contractes i de les obligacions que fa la comunitat amb dret civil no desplega cap altra normativa i ho fa conforme al seu sistema (de regles i principis) propi; així mateix, les bases no són legislació bàsica i no s'han de desplegar.

Llavors, on han d'estar aquestes bases que ha d'establir la legislació estatal? Considera el ponent que “el legislador estatal no ha declarado formalmente las bases de las obligaciones contractuales, pues estas obligaciones se encuentran reguladas en el Código civil estatal que es una norma preconstitucional [...]”[\[xix\]](#); cosa que no és obstacle perquè es permeti fer un recull del que té o hauria de tenir aquest caràcter bàsic. Interessa remarcar que, malgrat el caràcter preconstitucional de l'esmentat cos legal, sistemàticament entén que “[...] en tanto el Estado no se pronuncie sobre lo que debe entenderse normativa contractual básica, para resolver el recurso planteado debemos inferirla mediante un examen de las normas recogidas en el Código civil de 1889, lo que no significa considerar que todas las normas contractuales contenidas en su libro IV lo sean[...]”[\[xx\]](#). Sembla, doncs, que aquestes bases, quan es redactin, també hauran d'estar sistemàticament en el Codi civil espanyol, s'afegeix: “El Código civil, entendido como ordenamiento estatal regulador de las relaciones contractuales entre privados”[\[xxi\]](#).

No estic d'acord amb aquesta afirmació que pressuposa

**La regulació de les relacions privades
contractuals és plurilegislativa. El que ha de
ser estatal són les bases de les obligacions,
no les relacions contractuals**

jerarquia i, per tant, subordinació entre ordenaments jurídics civils (estatal – autonòmics), que no existeix ni hi ha de ser. La regulació de les relacions privades contractuals en el nostre sistema és plurilegislativa (ordenaments civils en plural). El que ha de ser estatal són les bases de les obligacions contractuals, no les relacions contractuals, ni el contracte, ni les obligacions.

D'altra banda, és important recordar que el Codi civil espanyol no és, en si mateix, una norma bàsica o de capçalera. Sembla que, en aquesta sentència, es confon el caràcter supletori (de segon grau) d'algunes de les seves regles en relació amb els drets civils autonòmics (art. 13.2 CCesp), com a norma de tancament, amb la ubicació de les bases de les obligacions contractuals, que no han d'estar ni s'han de treure només d'aquell. Tampoc, en puritat, aquestes bases s'han d'extreure únicament del Codi civil espanyol; el que és així no perquè, com diu la sentència, sigui un cos legal preconstitucional, sinó perquè s'han de confeigir a partir de tots els ordenaments civils amb competència, atès que és l'Estat (que abraça totes les autonomies) qui ha de legislar per a la totalitat i el límit és per a totes les que gaudeixen de competència legislativa civil.

Pel que fa al concepte de *bases de les obligacions contractuals*,

**No es pot demanar que una sentència faci
la labor que correspon a qui exerceix la
competència legislativa, però sí que es pot
exigir una certa precisió en una matèria
especialment complexa i abstracta**

es destina el fonament jurídic sisè a oferir el que pot qualificar-se com a aproximació al seu possible enteniment i contingut. S'ha d'agrair el treball, el qual no evita a qui llegeix la resolució un cert desconcert. És evident que no es pot demanar que una sentència faci la labor que correspon a qui exerceix la competència legislativa, però sí que es pot exigir, en tant que crea doctrina, una certa precisió en una matèria com la civil d'obligacions i contractes, que – entenc – és especialment complexa i abstracta. Faig aquest comentari perquè, segons la lectura dels diferents fragments de la sentència, les bases són:

– “[...] aquellas reglas que incidan directamente *en la organización económica, en las relaciones inter partes y en la economía interna de los contratos*” [...]. Referidas al “*núcleo esencial de la estructura de los contratos y a los principios que deben informar su regulación*” [...] Atès que “[...] la finalidad de la reserva

estatal en materia de Derecho de contratos estriba en la necesidad de *garantizar un común denominador en los principios que deben regir las obligaciones contractuales*, lo que se logra cuando las categorías generales son las mismas en todo el territorio nacional [...]”[\[xxii\]](#) i

– la legislació “[...] comprendida en los principios desarrollados en los títulos I y II del libro IV CC (arts. 1088 a 1314) [...] /que/ no se la otorga /la CE al Estado/ para regular concreta y detalladamente un determinado tipo contractual, sino para dictar aquellas normas que sean esenciales para preservar *una estructura de relaciones contractuales* con idéntica lógica interna, auspiciada por los mismos principios materiales e igual para todos los agentes económicos en todo el territorio nacional”.[\[xxiii\]](#)

l conclou que “las bases, por tanto, deben referirse con carácter general y común a todos los contratos o categorías amplias de los mismos (STC 71/1982, de 30 de noviembre) y no pueden comprender la regulación de cada tipo contractual, salvo en la parte y medida que esta suponga una concreción complementaria de las reglas generales o generalizables a la clase a que por su naturaleza jurídica pertenece y, en todo caso, deben quedar opciones diversas para que el legislador autonómico pueda ejercitar su competencia”.[\[xxiv\]](#)

Sigui benvingut l'esforç, s'ha d'aplaudir. Amb tot,

Sigui benvingut l'esforç, s'ha d'aplaudir.

Amb tot, és dubtós que arribi a quedar clar

quins principis i quins denominadors comuns

o generals s'hagin de considerar bases

és dubtós que dels passatges que s'enumeren arribi a quedar clar quins principis i quins denominadors comuns o generals (segons la variada terminologia que es fa servir) s'hagin de considerar bases, ja que pràcticament s'estenen a tot el dret contractual i és evident que no és ni ha d'ésser.

LA NORMA DECLARADA INCONSTITUCIONAL

El fonament jurídic 4rt dedica els apartats D i E a examinar el pacte de la condició resolutòria de l'article 621-54 CCC, que s'impugna, per manca de connexió amb alguna institució originària catalana i per vulneració de la competència exclusiva en matèria d'ordenació dels registres i instruments públics. S'esgrimeix una causa que no ha estat prèviament proposada per cap de les parts, que és la que fonamenta la declaració. “El art. 621.54.3 del Código civil de Cataluña regula un procedimiento extrajudicial de resolución de conflictos [...], dada la finalidad de la norma impugnada, ha de concluirse que estamos en presencia de una norma procesal de resolución extrajudicial de conflictos, cuyo ámbito legislativo está reservado por el art. 149.1.6 CE a la exclusiva competencia del Estado, ‘sin perjuicio de las necesarias especialidades que en este orden se deriven de las particularidades del Derecho sustantivo de

las comunidades autónomas [...]'. De la regulación contenida en el art. 621.54 no puede inferirse que el procedimiento que en él se establece se justifique en las particularidades de su Derecho sustantivo y el legislador catalán tampoco ofrece esta justificación".[\[xxv\]](#)

El problema és el caràcter d'aquesta norma. Tinc dubtes seriosos: és una especialitat processal un pacte "*extrajudicial*", és a dir, fora del procés, de resolució de conflictes? Un pacte que és fruit d'un acord (contracte) entre les parts? No cal escriure més, el mateix nom d'extrajudicial delata que no s'està davant d'un procediment judicial. És realment inconstitucional?

M^a del Carmen Gete-Alonso y Calera

Catedràtica de dret civil (UAB). Presidenta de la Secció de Persona i Família. Comissió de Codificació Civil de Catalunya

[\[i\]](#) BOE cit. p. 137682. Les cursives són meves. També les que ara en endavant és fan a la resta de paràgrafs d'aquesta sentència que es citen.

[\[ii\]](#) Decisió (p. 137718) "1.º Estimar parcialmente el recurso de inconstitucionalidad y, en consecuencia, declarar inconstitucional y nulo el art. 621.54.3 del Código civil catalán, introducido por el art. 3 de la Ley 3/2017, de 15 de febrero, del libro sexto del Código civil de Cataluña, relativo a las obligaciones y los contratos, y de modificación de los libros primero, segundo, tercero, cuarto y quinto.

2.º Desestimar el recurso en todo lo demás".

[\[iii\]](#) Andrés Ollero Tassara, Santiago Martínez-Vares García, Alfredo Montoya Melgar, Antonio Narváez Rodríguez, Ricardo Enríquez Sancho.

[\[iv\]](#) Perquè no tenien justificacions tècniques (jurídiques) prou fonamentades. Cada vegada més s'ha de fer constància de la manca de preparació i de rigor, pel que fa a les qüestions jurídiques, de les diputades i diputats del Parlament. Per il·lustrar-se sobre el que es diu en el text, consulteu el *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya* de 8 de febrer 2017, XI legislatura, quart període, sèrie P, número 52.

[\[v\]](#) La connexió pot ser amb "el derecho civil [catalán] en su conjunto" (STC 88/1983, FJ 3) o amb "los principios informadores peculiares del Derecho foral".

[\[vi\]](#) *Vid.* el seu contingut al BOE cit. p. 137685 a 137690.

[\[vii\]](#) *Vid.* el seu contingut al BOE cit. p. 137690 a 137694.

[\[viii\]](#) El que es fonamenta amb la citació de nombrosa doctrina del TC. BOE cit. p. 137698.

[\[ix\]](#) BOE cit. p. 137698.

[x] Atès que el que es diu als paràgrafs anteriors ja s'havia manifestat en altres sentències.

[xi] BOE cit. p. 137698.

[xii] BOE cit. p. 137699.

[xiii] BOE cit. p. 137696.

[xiv] “Conviene puntualizar sobre las normas autonómicas relativas al contrato de compraventa de consumo que, aun cuando resulta indiscutible que *el art. 57 CE no puede conceptuarse como norma competencial*, es preciso reconocer que las normas que integran el estatuto del consumidor pueden gozar de naturaleza civil, mercantil, e incluso administrativa y procesal. Sin embargo, también hay que señalar que en el caso del contrato de compraventa ha de primar su carácter civil” (FJ 2). BOE cit. p.137696.

[xv] “En consecuencia, la pertenencia de las normas relativas a la compraventa de consumo a la materia civil hace que deba confrontarse con la reserva estatal sobre las bases de las obligaciones contractuales a que hace referencia el art. 149.1.8 CE” (FJ 4), BOE cit. p.137704.

[xvi] Titulat “La noción de bases de las obligaciones contractuales del art. 149.18ª CE y la ausencia de la dimensión formal de las bases”.

[xvii] Les contradiccions internes que s'aprecien en els textos dedicats a les bases de les obligacions contractuals obeeixen, precisament, a les diferents opinions de la majoria dels membres del TC que van donar suport a la constitucionalitat de la Llei. D'alguna manera s'aprecia la composició d'un puzzle de criteris que no arriben a acoblar-se.

[xviii] “(...) estamos en presencia de una competencia material compartida que permite a la comunidad autónoma catalana el desarrollo de su legislación contractual, siempre que se efectúe dentro de los límites marcados como bases por la legislación estatal(...)” (FJ 6). BOE cit. p. 137710.

“(...) ha de tenerse en cuenta que, de acuerdo con la doctrina de este Tribunal, la definición de lo básico ha de permitir a las comunidades autónomas su desarrollo a través de la consecución de opciones legislativas propias, de forma que la legislación básica no agote completamente la materia (...)” (FJ6). BOE cit. p. 137712.

[xix] BOE cit. p. 137696.

[xx] BOE cit. p. 137713.

[xxi] BOE cit. P. 137713.

[xxii] BOE cit. p. 137713.

[xxiii] BOE cit. p. 137713 i 137714.

[xxiv] BOE cit. p. 137714.

[xxv] BOE cit. p. 137707 i 137708.

Font: RCDP blog: <https://eapc-rcdp.blog.gencat.cat/2020/03/04/la-stc-132-2019-sobre-el-llibre-sise-del-codi-civil-de-catalunya-en-materia-dobligacions-i-contractes-ii-nota-sobre-la-sentencia-m-del-carmen-gete-alonso/>

[consulta: 5/3/2020]